

Р Е Ц Е Н З И Я

От доц. Емануела Иванова Райчева Мутафова, д.и.
на дисертационен труд на тема „ Достъп до дентална помощ в
България”
на Елена Петрова Тодорова
за придобиване на образователна и научна степен „ Доктор” по
професионално направление 3.7. Администрация и управление

Съгласно Заповед № Р – 109-478/16.11.2023г. на Ректора на
Медицински университет – Варна и на основание на Протокол №
1/23.11.2023. от заседание на Научното жури съм определена за
рецензент по процедура за придобиване на образователната и научна
степен „Доктор” от Елена Петрова Тодорова.

Данни за процедурата

Представените от кандидата документи по процедурата отговарят на
изискванията на Закона за равнище на академичния състав в
РБългария и Правилника за развитие на академичния състав на
Медицински университет - Варна.

Докторантът е положил успешно предвидените за докторантския
минимум изпити.

Кратки биографични данни

Елена Тодорова е родена през 1991 г. През 2014 г. завършва бакалавърска програма по Мениджмънт, а през 2015 г. придобива магистърска степен по Корпоративен бизнес и управление от Икономически университет – Варна. От 2014 г. работи като организатор „Медико-дентален център” към Факултета по дентална медицина, Медицински университет – Варна. През 2020 г. е зачислена в докторантура към Катедрата по икономика и управление на здравеопазването.

Обща характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд е в обем от 154 страници, съдържа 27 таблици и 7 фигури, пет приложения и библиография от 211 източника, от които 25 на кирилица. Структуриран е в три глави, въведение и заключение.

Актуалност

В последните години достъпът до медицинска помощ не е сред често изследваните аспекти на здравеопазването, независимо че е една от най-важните характеристики на системата. В същото време нараства честотата и разпространението на заболяванията на устната кухина и както справедливо отбелязва докторантът, те се оказват сериозен, но подценяван проблем за общественото здраве. Това са достатъчни основания, които да обусловят актуалността на темата и да обяснят интереса на автора към тази тема.

Оценка на литературния обзор

В литературния обзор докторантът демонстрира добро познаване на проблема и отразяването му в достъпната литература. В Глава Първа Елена Тодорова представя теоретичните основи при изследване на достъпа на здравни и дентални услуги. Тя показва развитието на теоретичните основи за изследване на достъпа до здравни услуги и обобщава основополагащите концепции за достъпа до здравни и дентални услуги в достъпната литература. Справедливо заключава, че няма обща позиция относно как да се изследва достъпа до дентална помощ.

Докторантът избира подходът, предложен от McKernan и колектив за анализ и оценка на достъпа до дентална помощ, определяйки го като «актуален, изчерпателен и приложим». Достъпът до дентална помощ се представя като процес от четири компонента / необходимост от дентални услуги, бариери пред достъпа, използване на дентални услуги и здравни резултати/.

Бариерите пред достъпа /разделени на структурни, финансови и персонални/ се анализират чрез аспектите: наличност, физическа и финансова достъпност, удобство, приемливост и информираност. Авторът обсъжда процеса на преодоляване на бариерите и прехода от „наличието на достъп” към „получаването/ оползотворяването на достъп”.

В края на тази глава Елена Тодорова обяснява фокусирането на своя труд върху емпиричното изследване на бариерите пред достъпа и използваемостта на денталните услуги.

Оценка на цел, задачи и методология

Целта на дисертационния труд е да ”проучи и анализира достъпа до дентална помощ при лица над 18 годишна възраст” у нас, да се определят бариерите и да се оцени влиянието им върху използваемостта на дентални услуги.

За постигането на целта са поставени 6 изследователски задачи, които в своята последователност и свързаност водят към изпълнение на поставената цел.

Изследователската хипотеза определя структурните и финансовите бариери като ограничаващи реализирането на достъпа до дентални услуги, докато авторът очаква персоналните бариери да не оказват подобно влияние.

Коректно са представени ограниченията на проучването.

Изследването е извършено с помощта на комплекс от методи, адекватно подбрани, които гарантират стойността на получените резултати.

Докторантът използва документален метод за оценка и интерпретация на достъпната информация., социологически метод за набиране на информация от анонимно анкетно проучване на 953 потребители и 151 дентални лекари., поредица от статистически методи за обработка и анализ на получените данни.

Анкетните карти са представени в приложения.

Оценявам методиката като адекватна на поставените цел и задачи.

Оценка на резултатите и приносите

В Глава 2. „Изследване на достъпа до дентална помощ в България” авторът представя емпиричните данни и анализа върху тях.

В т.2.1. е представен профила на респондентите, а в т.2.2. са анализирани структурните бариери на достъпа до дентална помощ чрез измеренията наличност, физическа достъпност, удобство.

Авторът показва на фона на увеличаваща се осигуреност с дентални лекари, неравномерното им териториално разпределение и поради това - значителни неравенства в осигуреността на населението.

Evaluation of results and contributions

Характеристиките, които статистически доказано влияят на измеренията „физическа достъпност” и „ удобство” са възраст, образование, местожителство, самооценката за денталния здравен статус на индивида, наличието на задължително здравно застраховане, дохода и трудовият статус.

Задълбочен анализ на измерението „финансова достъпност” е представен в т.2.3.

Важна е констатацията, че 63.4% от задължително осигурените респонденти не използват предоставените в пакета от НЗОК дентални дейности. Важно е също мнението на денталните лекари /76.3% от анкетираните/, че този пакет не е достатъчен и трябва да бъде разширен чрез включване на почистване на зъбен камък, ендодонтско лечение и ортодонтски преглед и лечение.

Получените данни за измеренията „ информираност” и „приемливост” са анализирани в т.2.4. Интерес представлява направеният анализ на степента на влияние на различните бариери върху използваемостта на дентална помощ. Най-силно ограничаващо влияние имат „заплащането на денталните услуги” и

„липсата на време”. Посещаемостта в дентален кабинет се различава значимо според факторите образование, доход и трудов статус.

Безпокоителен е фактът, че едва 6.6 % от пациентите посещават дентален лекар за профилактичен преглед. Установява се, че факторите, които влияят върху повода за посещение на дентален кабинет /за профилактика или лечение/ са образованието, самооценката на денталното здраве, местоживеенето и доходът.

В тази глава прави впечатление компетентното използване на статистическите методи и коректният анализ на получените данни, както и богатото представяне на получените резултати в подходящи таблици и фигури.

Глава 3. представлява обща дискусия върху насоките за подобряване на достъпа до дентални услуги в България. Направена е съпоставка между завършилите студенти по дентална медицина у нас и в ЕС, коментирана е териториалната диспропорция в осигуреността с кадри у нас, заплахите пред достъпа до дентална помощ.

Обобщените изводи от проучването са представени в табл.6 на параграф 3.1.4. В т.3.2. са дадени препоръки за достъпа до дентална помощ.

Много ясно във всяка глава е показана връзката между точките и параграфите в тях с поставените изследователски задачи, което прави много добро впечатление.

Оценка на изводите и приносите

Изводите са изведени от резултатите от собственото проучване и са коректно интерпретирани. Именно те са послужили за основа на направените препоръки.

Приемам посочените приноси без забележка.

Оценка на Автореферата и публикациите

Авторефератът отразява най-същественото от дисертационния труд. Представените по процедурата 3 публикации са по основните резултати от дисертационната разработка и отговарят на критериите за присъждане на научни степени.

Evaluation of the Abstract and publications

Заклучение

Елена Тодорова показва задълбочени знания по темата и умения за организиране и провеждане на самостоятелно научно изследване.

В дисертационния си труд и представените публикации тя демонстрира способност за систематизиране и осмисляне на научни факти и коректното им интерпретиране, както и подходящо представяне на резултатите от научното проучване.

Представеният дисертационен труд е собствено изследване и има научно-практическа стойност.

Дисертационният труд предоставя два теоретични и три теоретико-приложни приноси от значение за достъпа до дентална помощ.

Рецензията от мен дисертационен труд „ Достъп до дентална помощ в България ” отговаря напълно на критериите за научно-образователна степен “доктор”. Препоръчвам на членовете на Научното жури да гласуват за присъждане на образователна и научна степен „Доктор” по професионално направление 3.7. Администрация и управление на Елена Петрова Тодорова.

Рецензент:

Заличено на основание чл. 5,
§1, б. „В“ от Регламент (ЕС)
2016/679

/доц.Ем.Мутафова, д.и./